

Adam B. Bartoš: VYHLÁŠENÍ VÁLEČNÉHO STAVU A MOBILIZACE

- CZ24 News | 18. dubna 2023

ČESKO: Minule jsem slíbil, že si tentokrát posvítíme na mobilizaci, vyhlášení válečného stavu a všechny podobné otázky, které nás nutně napadají, když vidíme, co vše se kolem nás děje a jakou rychlostí se blížíme k bodu, ze kterého není návratu.

Jak jsme si minule připomněli na výročí úředníků ministerstva obrany pro média, branná povinnost z českých zákonů nikdy nezmizela a v případě ohrožení státu nebo válečného stavu se bude týkat všech ve věku od osmnácti do šedesáti let, včetně žen. Protože česká armáda disponuje pouze několika desítkami tisíc profesionálních vojáků a aktivních záložáků, je jasné, že v případě vyhlášení válečného stavu se budou muset ozbrojené síly České republiky doplnit – právě tomu se říká mobilizace: tedy způsob hromadného doplnění vojenských útvarů, vojenských zařízení a vojenských záchranných útvarů osobami, vojenským materiálem a majetkem.

Její koncepci najdeme na internetu, i když se samozřejmě pod dojmem dění na Ukrajině aktuálně neustále upravuje a mění. I tak je ale zajímavé podívat se na tyto starší dokumenty, které ji popisují. Protože je to několik stránek ne příliš svižného čtení, děkuji mému kolegovi Romanovi, že z toho učinil jakýsi výcuc, který i já ještě trochu zestručním a převyprávím, aby text nepřesáhl rozsah mého běžného nedělníku.

V České republice existují tři druhy krizových stavů, které mohou být vyhlášeny na celorepublikové úrovni. Jde o nouzový stav (stát přijímá mimořádná opatření), stav ohrožení státu a válečný stav. Za těchto stavů jsou státní orgány oprávněny přijímat mimořádná opatření k řešení krizových situací.

Mezi mimořádná opatření náleží například přijetí nezbytných právních předpisů ve zkráceném legislativním procesu. To je to, co aktuálně pozorujeme – nejen nácvik práce ve zkráceném legislativním procesu (akce “důchody”), ale i konkrétní návrhy zákonů (vyslání vojáků za hranice apod.), ale i různá cvičení, nácviky odvodů apod.

Na základě branného zákona je branná povinnost občanů v mírovém stavu vykonávána pouze na principu dobrovolnosti a na smluvním základě. V období mimořádných opatření je ale branná povinnost vykonávána nejen na základě dobrovolného závazku převzetí branné povinnosti vojáky z povolání a vojáky v aktivních zálohách, ale i na základě zákonné povinnosti občanů (odvodní řízení, povinná vojenská cvičení atd.).

Po vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu je branná povinnost vykonávána pouze jako zákonná povinnost.

Právo občana na odmítnutí výkonu stanoveného druhu vojenské činné služby se v období mimořádných opatření zachovává, za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu ale je upraveno zákonem. To znamená, že občan může odmítnout výkon povinné vojenské činné služby z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání a nastoupit tzv. alternativní službu.

To ale neplatí v případě ohrožení státu nebo válečného stavu, kdy bude právním předpisem možnost odmítnutí výkonu mimořádné služby omezena.

Branná povinnost (v době ohrožení státu nebo válečného stavu ze zákona povinná) se vztahuje na

všechny státní občany ČR ve stanoveném věkovém rozpětí 18-60 let. Ženám může být uložena jen odvodní povinnost a povinnost k mimořádné službě po dobu válečného stavu – tedy stát nemůže ženy nutit bojovat se zbraní, ale posle je například do továren či nemocnic.

Občan, který jako voják v záloze odmítl vykonávat mimořádnou službu, podléhá za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu pracovní povinnosti podle zákona o zajišťování obrany České republiky.

Realizaci branné povinnosti občanů vykonává od roku 2005 čtrnáct krajských vojenských velitelství (KVV). U těchto KVV budou zřízeny odvodní a posudkové komise – to je to, o čem se nyní aktuálně píše a co je novinkou od minulého nedělníku (když jsem ho psal, tato informace ještě venku nebyla): že armáda nacvičuje s lékaři mobilizační odvody.

Příprava mobilizace si totiž vyžaduje přijetí opatření již v době míru (před vyhlášením stavu ohrožení státu) v dostatečném časovém předstihu tak, aby bylo možno připravit osoby, vojenský materiál a majetek k plnění úkolů spojených se zabezpečením obrany státu.

Odvodní řízení se tedy zahajuje už za mimořádných opatření. Je to proces, ve kterém se rozhoduje o schopnosti státního občana vykonávat vojenskou činnou službu. Vláda stanoví nařízením podle potřeb armády skladbu a počty občanů povinných podrobit se odvodnímu řízení podle ročníků jejich narození nebo podle jejich odborné civilní kvalifikace anebo využitelnosti pro potřebu armády.

Odvodní komise se zřizují u KVV, jsou čtyřčlenné. Předsedou je ředitel KVV nebo jím určený zástupce KVV, členy jsou zástupce obecního úřadu obce s rozšířenou působností určený starostou a dva civilní lékaři.

Odvodní komise podle zjištěného zdravotního stavu vydá rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu, nebo o jeho neschopnosti k vojenské službě.

Rozhodnutí o schopnosti nebo neschopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu se občanovi oznámí ústně a současně se mu předá jeho písemné vyhotovení.

Jak odvodní řízení probíhá? Krajské vojenské velitelství doručí po stanovení termínu zahájení odvodního řízení občanovi, který je stanoven jako jeho účastník, dotazník sloužící pro účely odvodního řízení k získání základních informací o občanovi. Občan je povinen dotazník vyplnit, vyžádat jeho doplnění registrujícím lékařem, a s 1 fotografií o rozměrech 35 x 45 mm, odpovídající jeho současné podobě, jej nejpozději do 30 dnů ode dne jeho doručení vrátit na krajské vojenské velitelství. Jestliže je postižen vadou nebo nemocí, pro kterou není schopen dotazník sám vyplnit, učiní tak za něj osoba blízká nebo opatrovník. Občan v dotazníku uvede akademický titul, jméno nebo jména, příjmení, rodné příjmení, rodné číslo, místo narození, adresu místa pobytu, adresu pro doručování podle správního řádu, dosažené vzdělání, zaměstnání, zvláštní schopnosti a znalosti, subjektivní údaje o svém zdravotním stavu, jméno nebo jména, příjmení a adresu místa pobytu rodičů nebo manželky, manžela, druha anebo registrovaného partnera. Součástí dotazníku jsou údaje o zdravotním stavu občana zjištěné na základě preventivní prohlídky provedené v příslušném období podle zvláštního právního předpisu. Registrující lékař je povinen v dotazníku uvést požadované údaje o zdravotním stavu občana zjištěné při poslední preventivní prohlídce, popřípadě je doplnit o výsledky nových vyšetření, provedených v období od této prohlídky do doby vyplnění dotazníku.

Podívejme se na průběh odvodního řízení: Občan je povinen dostavit se k odvodnímu řízení na stanovené místo v době uvedené v povolávacím rozkaze vydaným krajským vojenským velitelstvím, prokázat svoji totožnost občanským průkazem nebo cestovním dokladem a předložit doklady osvědčující jeho zvláštní schopnosti nebo oprávnění vykonávat určité činnosti, například řidičský průkaz nebo zdravotní průkaz. Povolávací rozkaz se doručuje jako poštovní zásilka do vlastních

rukou nejpozději 30 dnů před odvodním řízením. Jestliže občan povolávací rozkaz neobdrží, je povinen dostavit se k odvodnímu řízení na základě veřejné vyhlášky vydané krajským vojenským velitelstvím. Občan, který se nemůže dostavit ve stanovené době k odvodnímu řízení, je povinen to neprodleně oznámit krajskému vojenskému velitelství, které jej povolalo, důvody písemně doložit a dále ohlásit pominutí těchto důvodů. Tento občan se odvodnímu řízení podrobí dodatečně. Občan je při odvodním řízení povinen podrobit se lékařské prohlídce, popřípadě dalším odborným vyšetřením. Lékařské prohlídce mohou být přítomni jen zdravotničtí pracovníci. Nemohou-li lékaři zjistit přesně zdravotní stav občana, odešlou ho k odborným vyšetřením k poskytovateli zdravotních služeb, kterého určí. Podle výsledku lékařské prohlídky a vyhodnocení dotazníku, popřípadě výsledků odborných vyšetření, lékaři zpracují posudek o stupni zdravotní způsobilosti občana vykonávat vojenskou činnou službu, který je podkladem pro rozhodnutí o schopnosti nebo o neschopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu.

Odvodní komise rozhoduje většinou hlasů. V případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy komise. Rozhodnutí o schopnosti nebo o neschopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu se občanovi oznamuje ústně a současně se mu předá jeho písemné vyhotovení. Proti rozhodnutí se lze odvolat k vyšší odvodní komisi.

Způsob posuzování zdravotní způsobilosti občana vykonávat vojenskou činnou službu při odvodním řízení, při lékařských prohlídkách, druhy a obsah těchto prohlídek, náležitosti a obsah lékařského posudku o zdravotní způsobilosti, stupně zdravotní způsobilosti a základní dokumentaci pro její posuzování stanoví vyhláškou Ministerstvo obrany.

V případě ohrožení státu nebo válečného stavu se vše zrychluje a možnosti se zužují. Ti, co jsou už z dřívějška uznáni za povinné zálohy (například ti, co už dříve absolvovali výcvik nebo vojáci z povolání, kteří odešli do civilu), stejně jako vojáci v aktivní záloze (AZ) jsou průběžně povoláváni k výkonu vojenských cvičení za účelem jejich přecvičení, zdokonalení a stmelení jednotek. Osoby podléhající branné povinnosti podle vybraných ročníků narození a civilních odborností absolvují odvodní řízení, jsou převedeny do evidence vojáků v povinné záloze a podle potřeb armády povolávají k absolvování základního výcviku.

Povinná vojenská cvičení vojáků v záloze budou prováděna v trvání: základní výcvik do 12 týdnů; zdokonalovací do 8 týdnů; stmelovací do 4 týdnů.

Proti odvodnímu rozhodnutí není ve stavu ohrožení státu či ve stavu válečném přípustné odvolání.

V případě stavu ohrožení státu a opatření válečného stavu dochází mimo jiné k omezení cestování do zahraničí u osob podléhajících branné povinnosti. Občanům, kteří podléhají branné povinnosti, a vojákům v záloze bude po dobu stavu ohrožení státu nebo válečného stavu k cestování do zahraničí vydáváno povolení. Povolení vydává příslušné KVV. Občan, který má brannou povinnost, se dopustí přestupku tím, že po dobu stavu ohrožení státu nebo válečného stavu vycestuje do zahraničí bez souhlasu.

U občanů, podléhajících branné povinnosti a dlouhodobě pobývajících mimo území ČR, bude provedeno jejich vyrozumění prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí a jeho zastupitelských úřadů.

Dodejme, že o vyhlášení válečného stavu (je-li ČR napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení v případě, že je ohrožena svrchovanost a územní celistvost ČR, a to buď při obraně vlastního území, nebo blízkého území spojenců) rozhoduje parlament. Mobilizaci pak na návrh vlády nařizuje prezident republiky – ať již částečnou nebo všeobecnou.

Musíme si také uvědomit, že v době válečného stavu přechází stát na válečného hospodářství, řídí se válečným rozpočtem. Vláda také může na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu nařídit omezení práv a základních svobod právnických a fyzických osob. Mezi taková práva patří právo na nedotknutelnost osoby a obydlí; vlastnické a užívací právo; svoboda pohybu a pobytu; právo shromažďovací; právo na podnikatelskou činnost; právo na stávku apod. Něco z kontur takového možného budoucího vývoje jsme mohli zažít za covidu, ve válečném stavu k tomu ale přistupují i takové věci jako je rekvírování majetku (například vozidel, nemovitostí apod.). Pokud si lámáte hlavu, co bude s vaším podnikáním, zatímco budete odveden, vězte, že v době válečného stavu – jak bylo psáno výše – člověk pozbývá práva na soukromé podnikání.

Místní, osobní a časovou působnost a konkrétní stanovení omezení lidských práv a základních svobod nařizuje vláda. Nařízení se vyhlašuje stejným způsobem jako právní předpis a zveřejňuje se v hromadných sdělovacích prostředcích. Omezení lidských práv a základních svobod nabývají účinnosti okamžikem, který se v nařízení stanoví.

Na závěr nezbyvá než dodat, že snad tyto scénáře nedojdou naplnění. Na druhou stranu, nic nenasvědčuje tomu, že bychom se blížili míru. Rozhodně ne v České republice, kde panuje štvavá válečnická nálada...

AUTOR: Adam B. Bartoš

[ZDROJ](#)